

POSTANOWIENIE

Dnia 3 października 2019 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Bohdan Bieniek

w sprawie z odwołania K.K.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w L.

o ustalenie istnienia obowiązku ubezpieczenia społecznego,

na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w dniu 3 października 2019 r.,

na skutek skargi kasacyjnej odwołującej się od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...) z dnia 29 sierpnia 2018 r., sygn. akt III AUa (...),

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
- 2. zasądza od odwołującej się na rzecz pozwanego kwotę 240 (dwieście czterdzieści) zł tytułem zwrotu kosztów procesu w postępowaniu kasacyjnym.**

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny w (...) wyrokiem z dnia 29 sierpnia 2018 r. oddalił apelację K.K. od wyroku Sądu Okręgowego w L. z dnia 5 października 2018 r., mocą którego oddalono jej odwołanie od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w L. z dnia 16 grudnia 2016 r., ustalającej podleganie K.K. ustawodawstwu polskiemu i ubezpieczeniom społecznym od dnia 1 listopada 2013 r.

K.K. od dnia 1 września 2010 r. prowadzi pozarolniczą działalność. W dniu 31 sierpnia 2012 r. zawarła umowę o pracę z B. s.r.o. mającą siedzibę na terenie Republiki Słowackiej. Zgodnie z umową odwołująca się miała rozpocząć pracę na stanowisku doradcy reklamowego i marketingowego. Jako miejsce pracy wskazano

Republikę Słowacką. Do obowiązków pracowniczych należało roznoszenie ulotek reklamowych, poszukiwanie nowych klientów, przysyłanie ofert. Umowa o pracę zawarta została na czas nieokreślony, a wartość wynagrodzenia na poziomie 20 euro miesięcznie. Czas pracy wynosił 4 godziny miesięcznie.

Umowa została rozwiązana w dniu 31 grudnia 2014 r. Za okres od dnia 1 września 2012 r. do dnia 31 października 2013 r. słowacka instytucja właściwa wystawiła K.K. zaświadczenie o ustawodawstwie dotyczącym zabezpieczenia społecznego – formularz A1.

Słowacka właściwa instytucja ubezpieczeniowa, po przeprowadzeniu kontroli u słowackiego pracodawcy wnioskodawczyni, uznała, że jest to firma tzw. skrzynkowa (a praca na terenie Słowacji nie jest faktycznie wykonywana przez wnioskodawczynię) i tym samym po dniu 25 lipca 2013 r. wydane wcześniej formularze A1 pozostaną ważne jedynie do dnia ich wygaśnięcia. Tym samym Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w L. decyzją z dnia 16 grudnia 2016 r. ustalił dla K.K. w okresie od dnia 1 listopada 2013 r., to jest po wygaśnięciu ważności słowackiego formularza A1 – ustawodawstwo polskie.

Sąd Apelacyjny, rozpoznając apelację ubezpieczonej, podzielił ustalenia faktyczne Sądu pierwszej instancji i przyjął je za własne.

W ocenie tego Sądu polski organ rentowy i słowacka instytucja ubezpieczeniowa dochowały wymogu konsultacji. Ta ostatnia nie wniosła zastrzeżeń do pisma Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w L. z dnia 4 października 2016 r., w którym organ rentowy z powołaniem się na pismo słowackiej instytucji ubezpieczeniowej z dnia 25 lipca 2013 r. ustalił, że w okresie od dnia 1 listopada 2013 r. ma w stosunku do wnioskodawczyni zastosowanie ustawodawstwo polskie. Pismo to zostało doręczone Centralnej Socialnej poistovnej w dniu 10 października 2013 r.

Skargę kasacyjną od wyroku Sądu Apelacyjnego wywiódł pełnomocnik wnioskodawczyni zaskarżając go w całości.

W podstawach skargi kasacyjnej wskazano na naruszenie przepisów prawa materialnego, a mianowicie art. 13 ust. 3 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 883/2004 z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego (Dz. Urz. UE nr L 166/1, dalej

jako rozporządzenie podstawowe) w związku z art. 16 ust. 2 i 4 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 987/2009 z dnia 16 września 2009 r. dotyczącym wykonania rozporządzenia nr 883/2004 (Dz. Urz. UE, nr L 284/1, zwane dalej rozporządzeniem wykonawczym) oraz art. 14 ust. 5 pkt b rozporządzenia wykonawczego w związku z art. 13 ust. 3 rozporządzenia podstawowego. W zakresie przepisów prawa procesowego wskazał na naruszenie art. 233 k.p.c. oraz art. 378 § 1 k.p.c. w związku z art. 379 pkt 5 k.p.c. i art. 477¹¹ § 2 k.p.c.

We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania wskazano, że w sprawie zachodzi nieważność postępowania lub skarga jest oczywiście uzasadniona.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną organ rentowy wniósł o wydanie postanowienia o odmowie przyjęcia jej do rozpoznania i zasądzenie na jego rzecz kosztów postępowania kasacyjnego według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna nie może być przyjęta do merytorycznego rozpoznania.

Po pierwsze, nie zachodzi nieważność postępowania, o której mowa w art. 398⁹ § 1 pkt 3 k.p.c.

Spór w prawie dotyczył mechanizmu postępowania w razie ujawnienia okoliczności zmuszających do wyboru właściwego ustawodawstwa, przyjmując za punkt wyjścia brak kompetencji do oceny stosunku prawnego (tu umowy o pracę) zawartego za granicą. Skoro skarżąca weszła w stosunki o charakterze transgranicznym, to konieczne było zbadanie, czy spełnia warunki ubezpieczenia ustanowione przez system zabezpieczenia społecznego w prawie krajowym wskazanym przez normy kolizyjne jako właściwe (por. wyroki: TS z dnia 15 grudnia 1976 r., C-39/76, L.J. Mouthaan, OCR 1976, s. 1901; z dnia 10 marca 2011 r., C-516/09, T. Borger, C 139/8, Dz.Urz. UE 2011/C 139, poz. 11). W tym wypadku organ ubezpieczeń społecznych miejsca zamieszkania skarżącej był uprawniony do wskazania ustawodawstwa właściwego stosownie do art. 13 ust. 3 rozporządzenia podstawowego (por. także wyrok Sądu Najwyższego z dnia 23 sierpnia 2007 r.,

I UK 68/07, OSNP 2008 nr 19-20, poz. 300). Nie miał natomiast kompetencji do oceny zaistnienia stosunku ubezpieczenia w sensie prawnym. Ocena ta mogła nastąpić wyłącznie na podstawie wskazanych przez normę kolizyjną przepisów miejsca świadczenia pracy i być dokonana tylko przez organ władny te przepisy stosować. Ze względu na różnice między ustawodawstwami krajowymi co do określenia przedmiotu ubezpieczenia społecznego wprowadzono zasadę, że uwzględnianie okoliczności lub wydarzeń mających miejsce w jednym państwie członkowskim nie może w żaden sposób sprawiać, iż właściwym dla nich stanie się inne państwo, ani że będzie się do nich stosować jego ustawodawstwo (pkt 11 preambuły rozporządzenia podstawowego). Określenie ustawodawstwa właściwego wskazującego na instytucję miejsca świadczenia pracy najemnej wyłącza ocenę przez instytucję miejsca zamieszkania, czy stosunek prawny będący podstawą objęcia ubezpieczeniem społecznym w kraju świadczenia pracy jest ważny według prawa miejsca zamieszkania ubezpieczonego. Wątpliwości tych instytucja miejsca zamieszkania wnioskodawczyni nie może sama rozstrzygać, lecz musi dostosować się do trybu rozwiązywania sporów co do ustalenia ustawodawstwa właściwego wskazanego w szczególności w art. 6, 15 oraz 16 rozporządzenia wykonawczego, które nakazują zwrócenie się – w przypadku istnienia wątpliwości bądź rozbieżności – do instytucji innego państwa członkowskiego. Instytucje niezwłocznie dostarczają lub wymieniają między sobą wszystkie dane niezbędne dla ustanowienia i określenia praw i obowiązków osób, do których ma zastosowanie rozporządzenie podstawowe. Taki sposób procedowania był w rozpoznawanej sprawie zastosowany, a to że nie przyniósł rozstrzygnięcia akceptowanego przez skarżącą, nie oznacza, że zachodzi nieważność postępowania o której mowa w art. 398⁹ § 1 pkt 3 k.p.c.

W wyroku TSUE z 13 lipca 2017 r. C-89/16, Radosław Szoja v Sociálna poisťovňa and WEBUNG, s.r.o., w punkcie 42 przypomniano, że normy kolizyjne zawarte w rozporządzeniu podstawowym mają wobec państw członkowskich charakter bezwzględnie wiążący i obligują do współpracy organów rentowych dwóch różnych państw członkowskich. Z kolei w wyroku z dnia 10 maja 2017 r., I UK 456/16 (LEX nr 2352167), Sąd Najwyższy uwypuklił, że choć wydanie decyzji o ustaleniu ustawodawstwa właściwego musi poprzedzać wymagana przez art. 16

ust. 4 rozporządzenia wykonawczego procedura, to ustawodawca unijny nie nadał jakiegś instytucjonalnej formy "wspólnemu porozumieniu", o którym mowa w art. 16 ust. 4 rozporządzenia wykonawczego. Zatem "wspólnie porozumienie" może polegać na poinformowaniu przez instytucję właściwą miejsca świadczenia pracy najemnej o swoim stanowisku odnośnie do nieistnienia ważnego tytułu do ubezpieczenia społecznego na terytorium jej państwa; wydaniu przez instytucję właściwą miejsca zamieszkania decyzji w indywidualnej sprawie (o charakterze tymczasowym - w trybie art. 16 ust. 2 rozporządzenia wykonawczego) o stosowaniu ustawodawstwa krajowego i zaakceptowaniu tej decyzji przez instytucję właściwą miejsca świadczenia pracy przez niewniesienie zastrzeżeń - art. 16 ust. 3 *in fine* rozporządzenia wykonawczego. Taka też sytuacja miała miejsce w sprawie.

Po drugie, skarga kasacyjna nie jest oczywiście uzasadniona, bowiem tego wymogu nie spełnia teza o naruszeniu przez Sąd drugiej instancji przepisów procesowych, przez pominięcie w postępowaniu sądowym słowackiego pracodawcy jako zainteresowanego. Ten problem został już rozstrzygnięty w orzecznictwie Sądu Najwyższego, co z łatwością mogła dostrzec skarżąca. Dotychczas jednolicie przyjmuje się, że pracodawca zatrudniający ubezpieczonego za granicą nie jest zainteresowanym w sprawie z odwołania ubezpieczonego przeciwko organowi rentowemu o ustalenie właściwego ustawodawstwa, a wynik takiej sprawy nie dotyczy bezpośrednio praw i obowiązków zagranicznego pracodawcy (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 14 lipca 2016 r., II UK 297/15, LEX nr 2120892; z dnia 25 listopada 2016 r., I UK 370/15, LEX nr 2166375 oraz postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 27 września 2016 r., I UZ 14/16, LEX nr 2153430; z dnia 6 września 2016 r., I UZ 13/16, LEX nr 2139243).

Na tym etapie podstawy nie są badane, a przesłanka z art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. winna wyrażać się widocznym naruszeniem przepisów prawa polegającego na sprzeczności wykładni lub stosowania prawa z jego brzmieniem lub powszechnie przyjętymi regułami interpretacji. Nie chodzi zatem o takie naruszenie prawa, które może stanowić podstawę skargi w rozumieniu art. 398⁴ k.p.c., lecz o naruszenie kwalifikowane (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 26 lutego 2008 r., II UK 317/07, LEX nr 453107; z dnia 25 lutego 2008 r., I UK 339/07, LEX nr 453109; z dnia 26 lutego 2001 r., I PKN 15/01, OSNAPiUS 2002 nr 20, poz. 494;

z dnia 17 października 2001 r., I PKN 157/01, OSNP 2003 nr 18, poz. 437; z dnia 8 marca 2002 r., I PKN 341/01, OSNP 2004 nr 6, poz. 100, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 22 stycznia 2008 r., I UK 218/07, LEX nr 375616). W konsekwencji uzasadnienie oczywistej zasadności skargi kasacyjnej jako przesłanki jej przyjęcia do rozpoznania wymaga wskazania przepisów prawa, i wykazania kwalifikowanej postaci ich naruszenia zaskarżonym orzeczeniem za pomocą stosownego wyводу jurydycznego, którego brak w uzasadnieniu wniosku o przyjęcie jej do rozpoznania.

Z tych względów na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. Sąd Najwyższy odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, a o kosztach orzekł z mocy art. 98 § 1 k.p.c.

as